

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 216/2024-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej DEDÁK & Partners, s. r. o., Suché Mýto 1, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/60/2021 z 26. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 36 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a čl. 11 listiny kasačným uznesením najvyššieho súdu, ktorým vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a ktoré sťažovateľka navrhuje zrušiť.

2. Krajský súd v Bratislave rozsudkom sp. zn. 2Co/289/2017 z 18. marca 2020 potvrdil rozsudok Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 44C/168/2014 z 29. marca 2017, ktorým zamietol žalobu žalobcov o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti – pozemku zapísaného na [REDACTED] v k. ú. [REDACTED], v žalobe bližšie špecifikovaného (ďalej len „sporný pozemok“).

3. Sporný pozemok nadobudol štát do svojho vlastníctva konfiškáciou majetku maďarských občanov 1. marca 1945.

3.1. Štát previedol vlastnícke právo k tomuto pozemku na právnych predchodcov (starých rodičov) žalobcov, a to na základe výmeru o vlastníctve pôdy z 19. marca 1948 [REDACTED] vydaného Povereníctvom pôdohospodárstva a pozemkovej reformy. Sporný pozemok však nebol predmetom pôvodného dedičského konania (po smrti syna prídelcu na bývalom štátnom notárstve v Galante vedenom pod sp. zn. D 1834/90), ale až neskôr ako novoobjavené dedičstvo v konaní na Okresnom súde Galanta vedenom pod sp. zn. 5D 56/2008.

3.2. Štát, v zastúpení Slovenským pozemkovým fondom, opätovne previedol sporný pozemok v roku 2000, tentokrát zmluvou o bezodplatnom prevode vlastníctva na právnych predchodcov žalovanej. Títo sa ujali držby nehnuteľností (vrátane sporného pozemku) ako reštituenti poľnohospodárskej pôdy, ktoré im ale pre zákonné prekážky nebolo možné štátom podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov vydať, preto im štát poskytol ochranu ich vlastníckeho práva formou prevodu náhradných nehnuteľností do ich vlastníctva. Sťažovateľka nadobudla vlastnícke právo k spornému pozemku z titulu kúpnej zmluvy z 24. januára 2001.

4. V civilnom spore medzi žalobcami a žalovanou sťažovateľkou preto nebolo skutkovo sporné, že vlastníctvo k spornému pozemku svedčí duplicitne žalobcom a sťažovateľke. Práve duplicita vlastníctva v evidencii katastra nehnuteľnosti vyvolaná výsledkom dedičského konania o novoobjavenom majetku v roku 2009 (osvedčenie o dedičstve sp. zn. 5D 56/2008 z 21. mája 2009) odôvodňovala naliehavý právny záujem na požadovanom určení s cieľom odstránenia neistoty v právnom postavení strán sporu.

5. Súd prvej inštancie, porovnávajúc právo žalobcov ako pôvodných vlastníkov a právo sťažovateľky ako nadobúdateľa na základe dobrej viery, považoval za spravodlivé dať prednosť ochrane vlastníckeho práva sťažovateľke. Na podklade judikatúry najvyšších súdnych autorít o postupnom prelomení zásady *nemo plus iuris* ochranou dobrej viery nového nadobúdateľa (aktuálnej v čase vydania rozhodnutí súdov nižších inštancií, *pozn.*) podčiarkol značne nedbalý prístup žalobcov (v odôvodnení rozsudku popísaný) v protiklade k dobrej viere sťažovateľky pri nadobúdaní sporných pozemkov a k ich nerušenému užívaniu po dobu od vkladu vlastníckeho práva sťažovateľky do katastra nehnuteľnosti 1. februára 2001 až do podania určovacej žaloby 2. júna 2014. Dospel tak k záveru, že u sťažovateľky došlo k originárnemu nadobudnutiu vlastníctva k predmetu sporu z titulu vydržania po zákonom vyžadovanú dobu, v tomto prípade viac ako 10 rokov. Naznačenú argumentáciu odvolací súd rozvinul ďalšími úvahami o nedbanlivosti žalobcov a ich právnych predchodcov (prídelcov) pri ochrane svojho vlastníckeho práva, ako aj o dobrej viere a presvedčení právnych predchodcov sťažovateľky, že sú vlastníkami sporných pozemkov.

6. Proti rozsudku odvolacieho súdu žalobcovia podali dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 421 ods. 1 písm. a) a c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Konajúce súdy podľa žalobcov nesprávne právne posúdili otázku dobromyseľnosti a držby sťažovateľky v prípade obmedzujúcej poznámky na liste vlastníctva, čím sa mali odchýliť od nimi poukázanej ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Poukázali, že v právnej otázke práva dobromyseľného nadobúdateľa veci a práva pôvodného vlastníka nie je názor dovolacieho súdu jednotný a v danej otázke rozhoduje rozdielne. Najvyšší súd viazaný podľa § 48 ods. 3 prvej vety CSP právnymi závermi vyslovenými veľkým senátom najvyššieho súdu v uznesení sp. zn. 1VObd/2/2020 z 27. apríla 2021 (vydanom v čase po podaní dovolania) dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (bod 27 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu). Keďže dovolanie žalobcov vyhodnotil nielen ako prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale aj ako dôvodné (§ 432 ods. 2 CSP), pristúpil k zrušeniu rozhodnutia odvolacieho súdu a súdu prvej inštancie a k vráteniu veci na ďalšie konanie.

II. Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka podala po vynesení zrušujúceho rozhodnutia dovolacieho súdu ústavnú sťažnosť, ktorou namieta porušenia práva na spravodlivý proces, práva vlastniť majetok a prietahy v konaní. V ústavnej sťažnosti uvádza, v čom spočívajú predpoklady na prieskum zrušujúceho uznesenia v jej právnej veci, vysvetľuje, v čom vidí dôvod protiústavnosti napadnutého uznesenia a také porušenie práva na spravodlivý proces, ktorý si vyžaduje zásah ústavného súdu.

8. Akcentujúc riadne zistený skutkový stav o naplnení všetkých zákonných predpokladoch vydržania sporného pozemku, na ktorom bolo založené rozhodnutie odvolacieho súdu, je ťažisková sťažnostná námietka viazaná na nesprávnosť/nelogickosť/prekvapivosť/arbitrážnosť/nespravodlivosť a tým na ústavnú neudržateľnosť právneho záveru najvyššieho súdu o nesprávnom právnom posúdení veci odvolacím súdom odchýlením sa od rozhodnutia veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. IVOBdo/2/2020 (bod 27 odôvodnenia napadnutého rozsudku). Naopak, právny názor súdov nižšej inštancie, ktorý nebol založený na prelomení zásady *nemo plus iuris*, ale o nadobudnutí vlastníckeho práva vydržaním (nie derivatívne, ale originárne), plne korešponduje s rozhodnutím veľkého senátu (bod 82.3 uznesenia sp. zn. IVOBdo/2/2020). Právny názor odvolacieho súdu, ktorý označil najvyšší súd a pre ktorý zrušil rozhodnutia súdov nižších inštancií, sa podľa sťažovateľky v rozsudku odvolacieho súdu nenachádza, a preto nie je zrejmé, z čoho pri formulovaní svojho záveru v bode 27 svojho odôvodnenia vychádzal. Najvyšší súd opomenul, že súdy nižšej inštancie skúmali dobromyseľnosť sťažovateľky vo vzťahu k vydržaniu, na ktoré rozhodnutie veľkého senátu vplyv nemá, ale naopak ich závery potvrdzuje. Popri argumentácii dovolacieho súdu, ktorá je nadbytočná (konštatovanie najvyššieho súdu o pozícii štátu ako „viacnásobného scudziteľa“), namieta aj nedostatky v odôvodnení tým, že najvyšší súd nevyslovil relevantný právny názor pre súd prvého stupňa ani neuviedol, ako majú súdy v novom konaní postupovať a čo majú skúmať.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Predmetom prieskumu v prerokúvanej veci je zrušujúce uznesenie dovolacieho súdu, zatiaľ čo v zmysle judikatúry ústavného súdu sa v konaniach o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmajú len také právoplatné rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej skončilo (IV. ÚS 361/2010).

10. Ústavný súd z uvedeného pravidla pripustil už opakovane v judikatúre výnimky, ak išlo o rozhodnutie, ktoré je spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do základných práv alebo slobôd garantovaných ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (IV. ÚS 195/2010), pričom tento negatívny dôsledok sa vzťahoval na výsledok konania, ktorý by nebolo možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (IV. ÚS 322/09 alebo aj nález sp. zn. III. ÚS 46/2013).

11. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva námietka nesprávneho až arbitrárneho právneho posúdenia dovolacieho súdu, ktoré dosahuje ústavnoprávnu intenzitu; ide o taký výklad záverov zjednocujúceho stanoviska veľkého senátu najvyššieho súdu (sp. zn. IVOBdo/2/2020) aplikovaných na právnu vec sťažovateľky, ktorý jednak nezodpovedá zistenému skutkovému stavu (o splnení zákonných podmienok vydržania) a ktorý je súčasne mimo prípustných medzí výkladu tohto stanoviska (pri vydržaní sa neodvodzuje vlastníctvo od právneho predchodcu). Preto považuje aplikovanie uznesenia veľkého senátu na jej právnu vec za nesprávne. Popri primárnej orientácii

na chyby v právnom posúdení namieta aj (procesný) nedostatok v odôvodnení napadnutého uznesenia. V prospech (výnimočného) prieskumu napadnutého kasačného uznesenia najvyššieho súdu sťažovateľka argumentuje popri naznačených neodstrániteľných právnych vadách, ktoré mali zaťažiť (nové) konanie pred súdom prvej inštancie, aj nemožnosťou brániť sa v ďalšom konaní, keďže súdy nižšej inštancie sa nebudú môcť odkloniť od záväzného (nesprávneho) právneho názoru najvyššieho súdu. Súčasne poukazuje aj na nehospodárnosť vedenia ďalšieho konania (v rozpore s právom na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov), ak už v konaní bol riadne zistený skutkový stav.

12. Berúc do úvahy podstatu sťažnostnej argumentácie, ako aj charakter napadnutého uznesenia a tam uvedený právny záver, ktorý by bolo možné považovať za záväzný pre ďalší postup okresného súdu, ústavný súd pristúpil k ústavnoprávnemu prieskumu, v rámci ktorého zisťoval, či došlo k takému závažnému pochybeniu zo strany najvyššieho súdu blížiacemu sa k zmätočnosti znehodnocujúcemu ďalšie konanie alebo či išlo o takú veľmi pevnú hmotnoprávnu pozíciu tohto kasačného uznesenia, ktoré by aktivovalo výnimočnú kasačnú právomoc ústavného súdu.

13. Oboznámením sa s relevantnou časťou odôvodnenia napadnutého uznesenia je ústavnému súdu zrejmé, že najvyšší súd procesnou inštrukciou nasmeroval pozornosť súdu prvej inštancie na právne závery v zjednocovacom stanovisku veľkého senátu najvyššieho súdu. Úloha súdu prvej inštancie v novom konaní tak bude spočívať vo vysporiadaní sa so záväznými právnymi závermi o ochrane práva pôvodného vlastníka garantovanej zásadou *nemo plus iuris* v režime reštriktívneho aplikovania princípu ochrany dobrej viery nového nadobúdateľa (body 20, 21 napadnutého uznesenia), a to na základe nesporných skutkových poznatkov konajúcich súdov o vzájomnom strete vlastníckeho práva, ktoré svedčí žalobcom a aj sťažovateľke. Z odôvodnenia kasačného uznesenia najvyššieho súdu kontextuálne tiež vyplýva, že najvyšší súd chcel pozornosť súdu prvej inštancie namieriť na abstraktne načrtnutú situáciu, keď sa predávajúci vôbec nestal vlastníkom prevádzanej nehnuteľnosti z dôvodu (absolútnej) neplatnosti zmluvy (por. body 22, 23, aj bod 28. 2), aj keď tieto odkazy adresované súdu prvej inštancie sú podľa názoru ústavného súdu skôr v podobe inotajov.

14. Skutočnosť (skutkové zistenie), že právní predchodcovia sťažovateľky vlastnícke právo nadobudli od nevlastníka (štátu), pretože sporný pozemok bol vo vlastníctve právnych predchodcov žalobcov, načrtol v pôvodnom konaní už okresný súd (bod 42) a rovnako aj krajský súd (bod 14). Okresný súd v poslednej vete bodu 42 dokonca začal polemizovať o potenciálnej nemožnosti právnych predchodcov sťažovateľky platne nadobudnúť vlastníctvo k predmetu sporu. Následne konajúci okresný súd bez ďalšieho „odbočil“ ku skúmaniu nadobudnutia práv sťažovateľky v dobrej viere od jej právnych predchodcov, ktoré napokon vyhodnotil ako naplnenie predpokladov vydržania (bod 43). Preto na podklade (už prekonanej) judikatúry (por. bod 46 rozsudku okresného súdu) „prelomením“ zásady *nemo plus iuris* poskytol súdnu ochranu sťažovateľke ako novému nadobúdateľovi na základe dobrej viery, dôvodiac okrem iného aj nedbalým prístupom pôvodných vlastníkov. Najvyšší súd tak dodatočne napadnutým kasačným uznesením pomyselne vrátil súdy nižšej inštancie z ich odbočky späť do hry a poskytol im priestor, aby na nespornom skutkovom základe (o tom, že štátu ako prevodcovi vlastníckeho práva z titulu zmluvy o bezodplatnom prevode vlastníctva z roku 2000 sporný pozemok nepatril) právne posúdili, či právní predchodcovia sťažovateľky platne nadobudli vlastnícke právo od štátu (bod I, II bodu 84 uznesenia sp. zn. I VObdo/2/2020), a (prípadne) ak by aj nie, či má dobrá viera právnych predchodcov sťažovateľky vrátane dobrej viery sťažovateľky vplyv na nadobudnutie vlastníckeho práva, resp. či ide o prípad,

keď sa umožní prelomenie *zásady nemo plus iuris* (bod III bodu 84 uznesenia sp. zn. 1VObdo/2/2020).

15. Zo širšieho nadhľadu ústavný súd vníma napadnuté kasačné uznesenie predovšetkým ako apel najvyššieho súdu na súdy nižšej inštancie, aby v rámci ďalšieho priebehu určovacieho sporu formulovaním svojho právneho posúdenia zohľadnili relevantné a ustálené hľadiská koncentrované v zjednocujúcom stanovisku sp. zn. 1VObdo/2/2020 a rovnako aj koncepciu vlastníckeho práva ako jedného zo základných ľudských práv, v dôsledku čoho môžu umocniť spravodlivosť konečného rozhodnutia vo veci samej, a to aj na úkor inej dôležitej hodnoty, ktorou je rýchlosť a efektívnosť súdneho konania (k tomu m. m. napr. aj I. ÚS 510/2016, IV. ÚS 431/2023).

16. Bez ambície ústavného súdu vstupovať na pôdu všeobecných súdov je možné sa domnievať, že sťažovateľka bude v ďalšom priebehu konania disponovať účinnými právnymi prostriedkami na ochranu svojich práv, ktorými môže tvrdiť, že v okolnostiach jej právnej veci ide o zákonom vymedzený prípad (vydržanie), ktorý nadobudnutie vlastníckeho práva s poukazom na dobrú vieru výslovne upravuje. V tomto rozsahu preto nie je kasačnou záväznosťou uznesenia najvyššieho súdu vylúčený vplyv predmetnej argumentácie na rozhodnutie vo veci samej, pričom ústavný súd relevanciu a vecnú správnosť sťažovateľkou prezentovaných argumentov neskúma a nehodnotí. Z princípu subsidiarity potom vyplýva, že sťažovateľkou spochybňovaná aplikácia a interpretácia právnych záverov zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu na konkrétne okolnosti veci sa môže stať opäť predmetom ústavného prieskumu, až ak bude vec právoplatne skončená.

17. Ústavný súd nezistil, že by ďalší priebeh sporu bol zaťažený takou ústavne relevantnou vadou, ktorá by nebola v ďalšom konaní napravitelná, pretože najvyšší súd nevyslovil také závery, ktorými by prejedlikoval konečné meritórne rozhodnutie všeobecných súdov v právnej veci sťažovateľky. Vo vzťahu k argumentácii sťažovateľky ústavný súd dodáva, že uznesenie najvyššieho súdu v jeho relevantnej časti aj napriek menším výhradám (bod 13 tohto uznesenia) považuje za dostatočne odôvodnené, keďže je z neho zrejmé, čo majú súdy nižšej inštancie posudzovať (bod 13, 14 a 15 tohto uznesenia). K námietke o opomenutí súvislostí týkajúcich sa naplnenia zákonných predpokladov vydržania ústavný súd opakuje, že túto argumentáciu bude možné opätovne vzniesť v novom konaní, ktorú by mali konajúce súdy zohľadniť v intenciách zákonom požadovaných náležitostí rozhodnutí vo veci samej (§ 220 ods. 2 CSP, prípadne § 393 ods. 2 CSP).

18. Z týchto dôvodov ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľky ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pretože medzi namietaným porušením označených práv a napadnutým kasačným uznesením najvyššieho súdu nebola zistená kauzálna súvislosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. apríla 2024

Miloš Maďar
predseda senátu